

Ενδεικτικό παράδειγμα Αξιολόγησης Γ' Ημερήσιου ΓΕΛ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Βενετία Μπαλτά – Μαρία Νέζη,
Σχολικές Σύμβουλοι Φιλολόγων

Νεοελληνική Γλώσσα

Το απόσπασμα (διασκευή) προέρχεται από το βιβλίο του Τζον Σπινκ *Τα παιδιά ως αναγνώστες*, το οποίο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και γονείς και εξετάζει, με τρόπο επιστημονικό, όλες τις παραμέτρους που μπορούν να ενθαρρύνουν τη σχέση του παιδιού με το βιβλίο και την ανάγνωση.

Κείμενο

[1]Με ποιο τρόπο μπορεί το σωστό βιβλίο να φτάσει στο σωστό αναγνώστη; Η πιο κοινή απάντηση είναι: με δυσκολία. Θα πετύχουμε ευκολότερα το συνδυασμό, αν δεν σταθούμε αποκλειστικά και μόνο στην αποτίμηση της αναγνωστικής λειτουργίας του παιδιού αλλά και στην αναγνωσιμότητα των ίδιων των κειμένων.

[2]Αναγνωσιμότητα είναι η αρετή ενός βιβλίου ή οποιουδήποτε τυπωμένου κειμένου. Αυτή ορίζεται ως «το συνολικό άθροισμα όλων εκείνων των στοιχείων τα οποία ενυπάρχουν σ' ένα δεδομένο τυπωμένο υλικό που επηρεάζει την αποτελεσματικότητα της ανάγνωσης». Η αποτελεσματικότητα της ανάγνωσης εκφράζεται με το πόσο κατανοείται το περιεχόμενο ενός βιβλίου, πόσο γρήγορα διαβάζεται και πόσο ενδιαφέρον προκαλεί.

[3]Έτσι, παράγοντες όπως ο τύπος των τυπογραφικών στοιχείων και ο σχεδιασμός του βιβλίου, σαφώς επηρεάζουν την αναγνωσιμότητά του. Στόχος της καλής τυπογραφίας δεν είναι να προκαλέσει το θαυμασμό, αλλά με τον τύπο των στοιχείων της και με άλλα χαρακτηριστικά της να διευκολύνει την ανάγνωση. Κατά τον ίδιο τρόπο ο σχεδιασμός του βιβλίου, η κατανομή του τυπωμένου μέρους των σελίδων του, τα διαστήματα ανάμεσα στους στίχους και τα περιθώρια πρέπει να είναι τέτοια, ώστε ο αναγνώστης να διαβάσει εύκολα, χωρίς να καταλαβαίνει πού οφείλεται αυτό.

[4]Άλλες, ακόμη, τεχνικές λεπτομέρειες, όπως το κακής ποιότητας χαρτί, η άνιση κατανομή του μελανιού και γενικά η χαμηλής στάθμης παραγωγή του βιβλίου, επηρεάζουν την αναγνωσιμότητά του, τη διάθεση, δηλαδή, και τα κίνητρα του αναγνώστη να το διαβάσει. Ένα βιβλίο μπορεί να φαντάζει μωρουδίστικο εξαιτίας του σχήματος ή του μεγέθους των τυπογραφικών στοιχείων. Άλλο μπορεί να φαίνεται μη ελκυστικό λόγω του μήκους των στίχων του και της μονοτονίας της τυπογραφίας του κι άλλα μπορεί να φαίνονται «φτηνά» και ανάξια λόγου εξαιτίας λανθασμένων επιλογών για λόγους οικονομίας, όπως η κακή ποιότητα του χαρτιού ή ένα φτωχικό εξώφυλλο.

[5]Άλλοι, επίσης, παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν την αναγνωσιμότητα, είναι γλωσσικοί: η έκταση και το περίπλοκο λεξιλόγιο, οι σχινοτενείς προτάσεις, η συγκεχυμένη διαδοχή και διάρθρωση των παραγράφων, των κεφαλαίων και όλου γενικά του βιβλίου.

[6]Πολλά, βέβαια, εξαρτώνται από τη γλωσσική ικανότητα, την πνευματικότητα και εμπειρία του αναγνώστη και τις σχέσεις του με το συγγραφέα. Όπως λέει ένας συγγραφέας: η αναγνωσιμότητα του κειμένου είναι δυνατό να επηρεαστεί από το πόσο η εμπειρία και οι σκέψεις του συγγραφέα ανταποκρίνονται στις εμπειρίες και τις σκέψεις του αναγνώστη. Οι παράγοντες αυτοί σε σχέση με την ηλικία του αναγνώστη έχουν περιορισμένη σημασία, ωστόσο είναι έντονα καθοριστικοί στο ζήτημα αν θα συγκινηθεί ο αναγνώστης από το κείμενο ή θα το εγκαταλείψει.

[7]Μολονότι η σύνδεση βιβλίου και αναγνώστη θεωρητικά είναι δυνατή, εντούτοις είναι περιορισμένης αξιοπιστίας. Αυτό οφείλεται στο κίνητρο του αναγνώστη και στην προσπάθεια που

θα καταβάλει, όταν θελήσει να πάρει κάτι μέσα από ένα συγκεκριμένο βιβλίο ή περιοδικό. Ο αναγνώστης που θέλει να μάθει για τον αγαπημένο του ποδοσφαιριστή ή για την ομάδα του, για τον τραγουδιστή της αρεσκείας του, ή αναζητά πληροφορίες για μια κατασκευή ή για να βελτιωθεί σε κάτι, θα εργαστεί με πολύ ζήλο για να το πετύχει. Ένα κείμενο το οποίο βρίσκεται στις αναγνωστικές δυνατότητες ενός ατόμου μπορεί να μην είναι ελκυστικό στην ανάγνωση, αν είναι ανιαρό, προβλέψιμο και δείχνει ασήμαντο.

[8]Επομένως, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η προσέλκυση των αναγνωστών είναι υπόθεση παροχής κινήτρων. Για να εξασφαλιστούν τα αποδοτικά κίνητρα, είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε και τα βιβλία και τους αναγνώστες. Έτσι, θα έχουμε απαντήσει στα ερωτήματα τι είναι κατάλληλο για ποιον και πώς η ανάγνωση θα αποβεί μια ευχάριστη και δημιουργική απασχόληση.

547 Λέξεις

[Θέματα Πανελληνίων εξετάσεων, Δ' Εσπερινού ΓΕΛ]

Τζων Σπινκ, *Τα παιδιά ως αναγνώστες*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1990 (διασκευή).

Σημείωση: Σε κάθε δραστηριότητα εμφανίζονται διαφορετικές εκδοχές ερωτήσεων. Η προτεινόμενη κάθε φορά βαθμολόγηση είναι ενδεικτική.

1η Δραστηριότητα

ι) Σε κάθε μία από τις διατυπώσεις που ακολουθούν να δώσετε τον χαρακτηρισμό “Σωστό” ή “Λάθος”, ανάλογα με το αν αποδίδουν το νόημα του κειμένου σωστά ή όχι. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με συγκεκριμένη αναφορά στο κείμενο. (Μονάδες 10)

Διατύπωση	Σωστό / Λάθος	Αιτιολόγηση με αναφορά στο κείμενο
Κατά τον συγγραφέα, η αναγνωσιμότητα συνδέεται αποκλειστικά με την ικανότητα του αναγνώστη και δεν απορρέει από ένα σύνολο χαρακτηριστικών του βιβλίου	ΛΑΘΟΣ	Ενδεικτικά: “Αναγνωσιμότητα είναι η αρετή ενός βιβλίου ή οποιουδήποτε τυπωμένου κειμένου. Αυτή ορίζεται ως «το συνολικό άθροισμα όλων εκείνων των στοιχείων τα οποία ενυπάρχουν σ' ένα δεδομένο τυπωμένο υλικό που επηρεάζει την αποτελεσματικότητα της ανάγνωσης». Η αποτελεσματικότητα της ανάγνωσης εκφράζεται με το πόσο κατανοείται το περιεχόμενο ενός βιβλίου, πόσο γρήγορα διαβάζεται και πόσο ενδιαφέρον προκαλεί..”
Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι η καλή τυπογραφία λειτουργεί βοηθητικά προς τον αναγνώστη.	ΣΩΣΤΟ	Ενδεικτικά: “Στόχος της καλής τυπογραφίας δεν είναι να προκαλέσει το θαυμασμό, αλλά με τον τύπο των στοιχείων της και με άλλα χαρακτηριστικά της να διευκολύνει την ανάγνωση.”
Η διάθεση για ανάγνωση δεν επηρεάζεται από τεχνικές λεπτομέρειες.	ΛΑΘΟΣ	“...τεχνικές λεπτομέρειες, όπως το κακής ποιότητας χαρτί, η άνιση κατανομή του μελανιού και γενικά η χαμηλής στάθμης παραγωγή του βιβλίου, επηρεάζουν την

		αναγνωσιμότητά του, τη διάθεση, δηλαδή, και τα κίνητρα του αναγνώστη να το διαβάσει."
Ο Τζον Σπινκ αμφισβητεί την αξιοπιστία της άποψης ότι η αναγνωσιμότητα ενός βιβλίου εξαρτάται από το αν συγγραφείς και αναγνώστες έχουν κοινές σκέψεις και εμπειρίες.	ΛΑΘΟΣ	"Μολονότι η σύνδεση βιβλίου και αναγνώστη θεωρητικά είναι δυνατή, εντούτοις είναι περιορισμένης αξιοπιστίας."
Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι για την ενίσχυση της ανάγνωσης απαιτείται η γνώση τόσο του κόσμου των βιβλίων όσο και των ενδιαφερόντων των αναγνωστών .	ΣΩΣΤΟ	"Για να εξασφαλιστούν τα αποδοτικά κίνητρα, είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε και τα βιβλία και τους αναγνώστες."

Η / και:

ii) Το απόσπασμα έχει χρησιμοποιηθεί στις πανελλαδικές εξετάσεις παλαιότερων ετών. Θέλετε να ενημερώσετε τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριάς σας για το περιεχόμενό του. Να γράψετε ένα κείμενο 110-120 λέξεων, όπου θα το παρουσιάσετε με συντομία. (Μονάδες 15)

Εναλλακτικά (για την περίληψη):

ii) Στην τάξη, διερευνάτε τα στοιχεία που κάνουν ελκυστική την ανάγνωση ενός βιβλίου. Στο πλαίσιο της συζήτησης, παρουσιάζετε περιληπτικά τις απόψεις του Σπινκ σχετικά με τους παράγοντες που συντελούν στην αναγνωσιμότητα ενός βιβλίου, όπως αναπτύσσονται στις παραγράφους 2 -6 του αποσπάσματος. (Μονάδες 15)

2η Δραστηριότητα

i) "Αναγνωσιμότητα... προκαλεί." και "Άλλες, ακόμη, τεχνικές λεπτομέρειες ... εξώφυλλα." Να εντοπίσετε και να καταγράψετε τον τρόπο ανάπτυξης κάθε μιας από τις δύο παραγράφους. (Μονάδες 10)

Άξονας για την απάντηση:

Ανάπτυξη με ορισμό: "Αναγνωσιμότητα είναι η αρετή ενός βιβλίου ή οποιουδήποτε τυπωμένου κειμένου. Αυτή ορίζεται ως «το συνολικό άθροισμα όλων εκείνων των στοιχείων τα οποία ενυπάρχουν σ' ένα δεδομένο τυπωμένο υλικό που επηρεάζει την αποτελεσματικότητα της ανάγνωσης»".

Ανάπτυξη με παράδειγμα: "...όπως το κακής ποιότητας χαρτί, η άνιση κατανομή του μελανιού και γενικά η χαμηλής στάθμης παραγωγή του βιβλίου, επηρεάζουν την αναγνωσιμότητά του, τη διάθεση, δηλαδή, και τα κίνητρα του αναγνώστη να το διαβάσει. Ένα βιβλίο μπορεί να φαντάζει μωρουδίστικο εξαιτίας του σχήματος ή του μεγέθους των τυπογραφικών στοιχείων. Άλλο μπορεί να φαίνεται μη ελκυστικό λόγω του μήκους των στίχων του και της μονοτονίας της τυπογραφίας του κι άλλα μπορεί να φαίνονται «φτηνά» και ανάξια λόγου εξαιτίας λανθασμένων επιλογών για λόγους οικονομίας, όπως η κακή ποιότητα του χαρτιού ή ένα φτωχικό εξώφυλλο."

Η /και

ii) Στην πρώτη παράγραφο διατυπώνεται ένα ερώτημα. Ποιο είναι αυτό; Να σχολιάσετε το επικοινωνιακό αποτέλεσμα. (Μονάδες 9)

Άξονας για την απάντηση:

Το ερώτημα είναι: "Με ποιο τρόπο μπορεί το σωστό βιβλίο να φτάσει στο σωστό αναγνώστη;" Ο συγγραφέας θέλει να προσελκύσει την προσοχή του αναγνώστη, θέτοντας με σαφήνεια το βασικό

του ερώτημα, το οποίο στη συνέχεια θα αποτελέσει τη βάση του προβληματισμού του. Η ερώτηση μοιάζει ρητορική, ωστόσο η απάντηση που δίνεται από τον συγγραφέα (“Η πιο κοινή απάντηση είναι: με δυσκολία.”) ανατρέπει την αρχική προσδοκία.

Ή/ και

iii) Να ξαναγράψετε την περίοδο λόγου που ακολουθεί “Άλλοι, επίσης, παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν την αναγνωσιμότητα, είναι γλωσσικοί: η έκταση και το περίπλοκο λεξιλόγιο, οι σχοινοτενείς προτάσεις, η συγκεχυμένη διαδοχή και διάρθρωση των παραγράφων, των κεφαλαίων και όλου γενικά του βιβλίου.” αντικαθιστώντας κάθε μια από τις υπογραμμισμένες λέξεις με μια αντώνυμή της και κάνοντας όλες τις αναγκαίες αλλαγές. (Μονάδες 6)

Επιπλέον εναλλακτικά ερωτήματα:

iv) «Στόχος της καλής τυπογραφίας δεν είναι να προκαλέσει το θαυμασμό, αλλά με τον τύπο των στοιχείων της και με άλλα χαρακτηριστικά της να διευκολύνει την ανάγνωση». Να ξαναγράψετε την περίοδο μετατρέποντας την ενεργητική σύνταξη σε παθητική και να σχολιάσετε το επικοινωνιακό αποτέλεσμα.

v) Χρησιμοποιώντας καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις να γράψετε από μία δική σας πρόταση, ώστε να προκύπτει η σημασία της λέξης: αποτίμηση, κατανομή, διάρθρωση, βελτιωθεί, ελκυστικό. (Οι λέξεις είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν σε οποιοδήποτε τύπο τους).

vi) “Ετσι, παράγοντες όπως ο τύπος των τυπογραφικών στοιχείων και ο σχεδιασμός του βιβλίου, σαφώς επηρεάζουν την αναγνωσιμότητά του.” “Πολλά, βέβαια, εξαρτώνται από τη γλωσσική ικανότητα, την πνευματικότητα και εμπειρία του αναγνώστη και τις σχέσεις του με το συγγραφέα.” “Μολονότι η σύνδεση βιβλίου και αναγνώστη θεωρητικά είναι δυνατή, εντούτοις είναι περιορισμένης αξιοπιστίας.” Από τις λέξεις που ακολουθούν να επιλέξετε αυτήν που μπορεί να αντικαταστήσει κάθε μια από τις υπογραμμισμένες λέξεις στις προτάσεις χωρίς να αλλάξει το νόημα: **Επομένως, δηλαδή, αφού, επειδή, παρόλο που, προφανώς.**

3η δραστηριότητα

Στο κείμενο που μελετάμε παρουσιάζεται η άποψη ότι “η αναγνωσιμότητα του κειμένου είναι δυνατό να επηρεαστεί από το πόσο η εμπειρία και οι σκέψεις του συγγραφέα ανταποκρίνονται στις εμπειρίες και τις σκέψεις του αναγνώστη.” Συμφωνείτε με τη θέση αυτή ή διαφωνείτε; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας. Να παρουσιάσετε τα κριτήρια με τα οποία εσείς επιλέγετε τα βιβλία που διαβάσετε. Η απάντησή σας στα δύο ζητούμενα θα έχει τη μορφή σύντομης ομιλίας 300 λέξεων, στο πλαίσιο συζήτησης που αναπτύσσεται στην τάξη για τη σχέση των νέων με το βιβλίο.

Λογοτεχνία

Ν. Κάσδαγλη, “Σοροκάδα”

Αφήγημα με ναυτική ορολογία αλλά και έντονο προβληματισμό, η «Σοροκάδα» δημοσιεύτηκε στο περιοδικό “Ηριδανός”.

Κείμενο

Είναι μέρες που το νησί κλείνει. Μήτε πλεούμενο σιμώνει, μήτε αεροπλάνο.

Όξω από το Ναυτικόν Όμιλο, σιμά στο φανάρι του «Αϊ-Νικόλα» έχει ένα χαμηλό μόλο ίσα ίσα με τη θάλασσα. Πρέπει να ξιπολυθείς, για να πας στην άκρη του.

Με σοροκάδα, μ' άρεζε να κολυμπάω πίσω από το μόλο, μέσα στους αφρούς που το καβάλαγαν, φυλαγμένος απ' τη δαιμονικήν ορμή της θάλασσας. Σαν ξεπρόβαινα στην άκρη του μόλου μ' άρπαζε ένα κύμα μακρύ, αμάχητο, και με σφεντόναγε μονομιάς εκατό μέτρα πέρα, στ' απάγκιο.

Στον πάτο, τρία τέσσερα μέτρα βαθιά, έχει κομμάτια καλώδια και λαμαρίνες. Ό,τι απόμεινε από 'να αμερικάνικο καταδρομικό, που το διαλύσανε.

Τούτο το πολεμικό είχε έρθει στη Ρόδο για επίσκεψη καλής θελήσεως — κάπως έτσι το λένε, θαρρώ. Το λιμάνι είχε τοιμαστεί για να καλοδεχτεί τους Αμερικάνους. Οι γυναίκες των αξιωματικών είχανε φτάσει απ' την παραμονή, και νιαουρίζανε στα σαλόνια των ξενοδοχείων — αλλόκοτην αίσθηση που σου δίνουν οι Αμερικάνες, σα μαζευτούνε πολλές.

Τα μπαρ ήταν έτοιμα όλα — ο Μπαμπούλας, που γινότανε Black Cat για την περίπτωση, το Rio Grande, το Long John και τ' άλλα. Τα κορίτσια τους ήρθαν απ' τον Περαία μαζί με τις γυναίκες των αξιωματικών, και περιμέναν στις πόρτες τα ναυτάκια που θα ξεμπαρκάραν.

Μόνο που πήρε σοροκάδα τ' απόγιομα. Το λιμάνι άδειασε μονομιάς, οι βάρκες τραβηχτήκανε στη στεριά και τα καΐκια κρυφτήκανε στο φυλαγμένο κόρφο, το Μαντράκι. Δυο τρία βαπόρια που βρέθηκαν, **λεβάραν*** τις άγκυρες και πήγανε στην Ψαροπούλα, από **σταβέντο***. Μόνο ο Αμερικάνος απόμεινε, φουνταρισμένος **αρόδο***, όξω απ' το λιμάνι. Σαν κατάλαβαν απ' το Λιμεναρχείο πως δεν το 'χε σκοπό να κουνήσει, του μήνυσαν να φύγει, κι η σοροκάδα δε σήκωνε λεβεντιά.

Ο καπετάνιος κούνησε τους ώμους σαν του τα 'πανε. Το δελτίο καιρού έδειχνε άνεμο επτά οχτώ μποφόρ, κι οι κανονισμοί του προβλέπανε πως με τέτοιον καιρό έπρεπε να 'ναι φουνταρισμένος με τις δυο άγκυρες, με τόσα κλειδιά καδένα στην καθεμιά. Καλού κακού φουντάρισε δυο κλειδιά παραπάνω, κι επιτέλους αν αγρίευε ο καιρός είχε κι άλλη καδένα. Βάστηξε επιφυλακή το μισό τσούρμο, και τις μηχανές αναμμένες, για να 'χει ατμό.

Δε γινόταν καλύτερη φροντίδα, αλίμονο αν αλλάζαν αραξοβόλι τ' αμερικάνικα πολεμικά, με την κουβέντα ενός ντόπιου λιμεναρχη· τι τους είχαν τους κανονισμούς!

Μόνο που φρεσκάρισε η σοροκάδα, με το σούρουπο. Δουλεύοντας επίμονα, ύπουλα, το **μπόντζι*** ξεκλείδωσε τη μια καδένα, και το καράβι απόμεινε φουνταρισμένο στο 'να σίδερο. Από κει και πέρα, δεν το γλιτώνανε. Βάρεσε συναγερμός, το τσούρμο χίμηξε να μανουβράρει, πού να προφτάσει! Το πολεμικό ξέσυρε σα **φρόκαλο*** το σίδερο, και κόλλησε πάνω στα βράχια του χαμηλού μόλου. Οι Αμερικάνοι πηδούσανε στη θάλασσα σαν τα μπακακάκια, κι οι ντόπιοι μαζευτήκανε στην ακρογιαλιά και τους μαζεύανε μισοπνιγμένους.

Την άλλη μέρα το πρωί η σοροκάδα έσπασε. Τ' αμερικάνικο καράβι ήταν καθισμένο ψηλά πάνω στα βράχια, κι ο κόσμος το χάζευε από μακριά — δεν τον αφήναν να σιμώσει. Έμοιαζε απείραχτο, να το πετάξεις στη θάλασσα και να ξαναφύγει, έτσι πίστεψαν οι πολλοί. Οι θαλασσινοί κουνούσαν το κεφάλι, ξέραν πως το καράβι είχε πεθάνει πια...

Το κουφάρι απόμεινε δυο τρεις μήνες καρφωμένο στα βράχια του χαμηλού μόλου, για να δοξάζει τους κανονισμούς. Ύστερα το διαλύσανε. Ένας βουτηχτής σκοτώθηκε πάνω στη δουλειά.

Αν κοιτάξεις με το γυαλί, βλέπεις ακόμα στον πάτο παλιές λαμαρίνες και κομμάτια καλώδια.

1η δραστηριότητα

ι) Σε κάθε μία από τις προτάσεις που ακολουθούν να δώσετε τον χαρακτηρισμό “Σωστό” ή “Λάθος”, με βάση το κείμενο. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με μια συγκεκριμένη αναφορά. (Μονάδες 10)

Πρόταση	Σωστό / Λάθος	Αιτιολόγηση με αναφορά στο κείμενο
Στο διήγημα, ο χώρος της δράσης δεν προσδιορίζεται με ακρίβεια.	ΛΑΘΟΣ	Ενδεικτικά: “Όξω από το Ναυτικόν Όμιλο, σιμά στο φανάρι του «Αϊ-Νικόλα» έχει ένα χαμηλό μόλο ίσα ίσα με τη θάλασσα.” “Τούτο το πολεμικό είχε έρθει στη Ρόδο για επίσκεψη καλής θελήσεως — κάπως έτσι το λένε, θαρρώ. Το λιμάνι είχε τοιμαστεί για να καλοδεχτεί τους Αμερικάνους.”
Ο αφηγητής δε φοβάται τη σοροκάδα και απολαμβάνει την κολύμβηση προστατευμένος πίσω από το χαμηλό μόλο.	ΣΩΣΤΟ	"Με σοροκάδα, μ' άρεζε να κολυμπάω πίσω από το μόλο, μέσα στους αφρούς που το καβάλαγαν, φυλαγμένος απ' τη δαιμονικήν ορμή της θάλασσας."
Όλοι οι ντόπιοι παρουσιάζονται να αντιμετωπίζουν την επίσκεψη του αμερικανικού πλοίου με καχυποψία και επιφυλακτικότητα.	ΛΑΘΟΣ	Ενδεικτικά: "Το λιμάνι είχε τοιμαστεί για να καλοδεχτεί τους Αμερικάνους."
Με το ξέσπασμα της σοροκάδας, οι νησιώτες παρουσιάζονται να παίρνουν μέτρα για να προστατεύσουν τα πλεούμενά τους.	ΣΩΣΤΟ	"Μόνο που πήρε σοροκάδα τ' απόγιομα. Το λιμάνι άδειασε μονομιάς, οι βάρκες τραβηχτήκανε στη στεριά και τα καΐκια κρυφτήκανε στο φυλαγμένο κόρφο, το Μαντράκι. Δυο τρία βαπόρια που βρέθηκαν, λεβάραν* τις άγκυρες και πήγανε στην Ψαροπούλα, από σταβέντο*."
Ο αφηγητής φαίνεται να επιρρίπτει ευθύνες στο Λιμεναρχείο ότι δεν ενημέρωσε το αμερικανικό πλοίο για την αλλαγή του καιρού.	ΛΑΘΟΣ	Ενδεικτικά: “Δε γινόταν καλύτερη φροντίδα, αλίμονο αν αλλάζαν αραξοβόλι τ' αμερικάνικα πολεμικά, με την κουβέντα ενός ντόπιου λιμενάρχη· τι τους είχαν τους κανονισμούς!” “Σαν κατάλαβαν απ' το Λιμεναρχείο πως δεν το 'χε σκοπό να κουνήσει, του μήνυσαν να φύγει, κι η σοροκάδα δε σήκωνε λεβεντιά.”

ii) Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα του κειμένου, να χαρακτηρίσετε τη συμπεριφορά του καπετάνιου του αμερικανικού πολεμικού πλοίου, όπως παρουσιάζεται στο αφήγημα, σε μια παράγραφο 50-60 λέξεων. (Μονάδες 20)

Εναλλακτικά προς το ερώτημα ανοικτού τύπου:

ii) Να παρουσιάσετε σε μια παράγραφο 50-60 λέξεων το ναυάγιο του αμερικανικού καταδρομικού και τον βαθύτερο προβληματισμό που απορρέει από αυτό. (Μονάδες 20)

Άξονας για την απάντηση:

Το καταδρομικό καταστρέφεται και οι ναύτες κινδυνεύουν καθώς το πλοίο παραμένει αγκυροβολημένο, έξω από το λιμάνι, αγνοώντας τις συστάσεις. Τα επιπλέον μέτρα του καπετάνιου

δεν επαρκούν. Η καταστροφή του καταδρομικού θυμίζει αρχαία τραγωδία. Η συντριβή έρχεται ως τιμωρία της αλαζονείας του ανθρώπου απέναντι στη φύση. Συγχρόνως, το ηθικό πρόβλημα αποκτά και πολιτική διάσταση, όταν πρωταγωνιστεί μια υπερδύναμη (ύβρις/ τίσις).

2η δραστηριότητα

i) Στο κείμενο η αφήγηση αξιοποιεί την αναδρομή στο παρελθόν. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε το σημείο.

Άξονας για την απάντηση: “Τούτο το πολεμικό... δουλειά.”

Εναλλακτικά, με διαφορετικό βαθμό δυσκολίας:

i) Στο κείμενο, διακρίνουμε δύο ιστορίες. Αφού εντοπίσετε και καταγράψετε τα αντίστοιχα χωρία, να παρουσιάσετε επιγραμματικά τον θεματικό άξονα που συνδέει τις δύο ιστορίες.

Άξονας για την απάντηση

Στη *Σοροκάδα* διακρίνονται δύο ιστορίες. Είναι η προσωπική ιστορία του αφηγητή που συνηθίζει να κολυμπά σ' ένα χαμηλό μόλο, σιμά στο φανάρι του Άι Νικόλα. Αναφέροντας (ο αφηγητής) ότι στον πάτο της θάλασσας υπάρχουν κομμάτια καλώδια και λαμαρίνες περνάει στην άλλη, στην κύρια ιστορία που εγκιβωτίζεται στην πρώτη και είναι το ναυάγιο του αμερικανικού καταδρομικού. Και στις δύο ιστορίες θεματικός άξονας είναι η σχέση του ανθρώπου με τη θάλασσα, όταν φυσά νοτιοανατολικός άνεμος (σοροκάδα).

Εναλλακτικά:

i) “Στον πάτο, τρία τέσσερα μέτρα βαθιά, έχει κομμάτια καλώδια και λαμαρίνες.” Πώς λειτουργεί η συγκεκριμένη περίοδος λόγου στην οργάνωση της αφήγησης στο διήγημα;

Άξονας για την απάντηση

Η συγκεκριμένη περίοδος λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος ανάμεσα στις δύο ιστορίες που συγκροτούν την αφήγηση, καθώς λειτουργεί ως αφορμή της αναδρομής στο παρελθόν. [Αλλά και στο τέλος του διηγήματος, η αναφορά σε λαμαρίνες και καλώδια μας μετακινεί από το παρελθόν της αφήγησης στο παρόν.]

Η/και

ii) Ποιος είναι ο ρόλος του αφηγητή στο διήγημα;

Άξονας για την απάντηση:

Στο διήγημα ο αφηγητής αναλαμβάνει δύο ρόλους. Είναι ήρωας της πρώτης ιστορίας, γνωρίζει το συμβάν με το αμερικανικό πλοίο, ίσως και ως αυτόπτης μάρτυς. Στη δεύτερη δεν συμμετέχει, αλλά ο ρόλος του είναι καθοριστικός: Μας περιγράφει το χώρο, μας μιλά για τα πρόσωπα, σχολιάζει τα γεγονότα, διαμορφώνει την εξέλιξη του μύθου.

Στην α' ενότητα του διηγήματος ο αφηγητής (πρωταγωνιστής της ενότητας) ξεκινά από το παρόν, τα συντρίμια του πλοίου στο βυθό της θάλασσας, που λειτουργεί ως προσήμανση για το ναυάγιο. Στη συνέχεια με αναδρομή στο παρελθόν μας αφηγείται το περιστατικό του ναυαγίου και στην τελευταία παράγραφο επανέρχεται στο παρόν κλείνοντας κυκλικά με τις ίδιες φραστικές επισημάνσεις.

Εναλλακτικά:

ii) Να εντοπίσετε τα ρηματικά πρόσωπα στην αφήγηση, δίνοντας από ένα ενδεικτικό παράδειγμα για κάθε περίπτωση. Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση των συγκεκριμένων αφηγηματικών προσώπων;

Άξονας για την απάντηση:

Ενδεικτικά παραδείγματα:

1ο πρόσωπο: Μ' άρεζε να κολυμπάω..., σαν ξεπρόβαινα...

2ο πρόσωπο: Πρέπει να ξαπολυθείς για να πας στην άκρη, αν κοιτάξεις με το γυαλί, βλέπεις...

3ο πρόσωπο: το λιμάνι είχε ετοιμαστεί..., ύστερα το διαλύσανε...

Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί και τα τρία πρόσωπα στην αφήγησή του. Με το 1ο πρόσωπο ο αφηγητής δηλώνει το παρόν του στην ιστορία και δίνει αξιοπιστία και αυθεντικότητα στην αφήγησή του. Όταν χρησιμοποιείται, το 2ο πρόσωπο, προσδίδει αμεσότητα στην αφήγηση και μοιάζει ο αφηγητής να απευθύνεται στον αναγνώστη, ανοίγοντας διάλογο μαζί του. Το 3ο πρόσωπο αξιοποιείται στην εξιστόρηση του περιστατικού με το αμερικανικό καταδρομικό, θέλοντας να δώσει μια αίσθηση ρεαλισμού και αληθοφάνειας.

Η/και

iii) Να εντοπίσετε και να καταγράψετε τρία σημεία ειρωνείας στο κείμενο. Τι επιτυγχάνεται με την ειρωνική χρήση της γλώσσας;

Άξονας για την απάντηση:

Ενδεικτικά παραδείγματα: “Τούτο το πολεμικό είχε έρθει στη Ρόδο για επίσκεψη καλής θελήσεως — κάπως έτσι το λένε, θαρρώ.” “Οι γυναίκες των αξιωματικών είχανε φτάσει απ' την παραμονή, και νιαουρίζανε στα σαλόνια των ξενοδοχείων” “Δε γινόταν καλύτερη φροντίδα, αλίμονο αν αλλάζαν αραξοβόλι τ' αμερικάνικα πολεμικά, με την κουβέντα ενός ντόπιου λιμενάρχη· τι τους είχαν τους κανονισμούς!” “Οι Αμερικάνοι πηδούσανε στη θάλασσα σαν τα μπακακάκια...”

Η ειρωνεία συνιστά έναν από τους τρόπους με τους οποίους υποδηλώνεται η στάση του αφηγητή απέναντι στα ιστορούμενα γεγονότα, υπονομεύοντας τον αποστασιοποιημένο ρεαλισμό της τριτοπρόσωπης αφήγησης. Είναι ένας έμμεσος διάλογος με τον αναγνώστη που βοηθά στο να αναδυθούν τα βαθύτερα επίπεδα του προβληματισμού, στην ηθική και πολιτική διάσταση.

Εναλλακτικά:

iii) “Το λιμάνι άδειασε μονομιάς, οι βάρκες τραβηχτήκανε στη στεριά και τα καϊκια κρυφτήκανε στο φυλαγμένο κόρφο, το Μαντράκι. Δυο τρία βαπόρια που βρέθηκαν, **λεβάραν*** τις άγκυρες και πήγανε στην Ψαροπούλα, από **σταβέντο***. Μόνο ο Αμερικάνος απόμεινε, φουνταρισμένος **αρόδο***, όξω απ' το λιμάνι.” Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, ο αφηγητής χρησιμοποιεί διάφορα σχήματα λόγου: προσωποποίηση, συνεκδοχή, αντίθεση. Να τα εντοπίσετε και να τα καταγράψετε. Τι προσθέτουν τα στοιχεία αυτά στο νόημα της αφήγησης;

Άξονας για την απάντηση:

Προσωποποιήσεις: Το λιμάνι άδειασε μονομιάς, οι βάρκες τραβηχτήκανε στη στεριά και τα καϊκια κρυφτήκανε στο φυλαγμένο κόρφο, το Μαντράκι. Δυο τρία βαπόρια που βρέθηκαν, **λεβάραν*** τις άγκυρες και πήγανε στην Ψαροπούλα, από **σταβέντο***

Συνεκδοχή: Το λιμάνι άδειασε μονομιάς, ...ο Αμερικάνος απόμεινε...

Αντίθεση: Δυο τρία βαπόρια που βρέθηκαν, **λεβάραν*** τις άγκυρες και πήγανε στην Ψαροπούλα, από **σταβέντο***. Μόνο ο Αμερικάνος

Στον επερχόμενο κίνδυνο, που προέρχεται από τη μανία της φύσης, φαίνεται να υποτάσσονται όχι μόνο οι άνθρωποι αλλά και τα άψυχα. Οι προσωποποιήσεις σηματοδοτούν την αμεσότητα της αντίδρασης του ναυτικού κόσμου του νησιού που έχει στόχο την επιβίωση. Με τη συνεκδοχή επιτυγχάνεται η γενίκευση (π.χ. Το λιμάνι, ο Αμερικάνος) με την οποία καταργούνται τα ατομικά

χαρακτηριστικά. Με την αντίθεση αποδίδεται η διαφορετικότητα των αντιδράσεων και είναι ο άξονας ο οποίος υποστηρίζει την πλοκή της αναδρομικής αφήγησης, προοικονομώντας την εξέλιξη.

3η δραστηριότητα

Στο διήγημά μας, το ενδιαφέρον της αφήγησης αναδεικνύει, μεταξύ άλλων, την αντίθεση ανάμεσα στην αλαζονεία της δύναμης και την σοφία της απλής ζωής. Είναι κατά τη γνώμη σας επίκαιρη μια τέτοια ανάγνωση του κειμένου; Να αναπτύξετε τις σκέψεις σας σε μια παράγραφο 100-120 λέξεων.

Εναλλακτικά:

Σε πολλές αναλύσεις επισημαίνεται ότι στο διήγημα διαφαίνεται το σχήμα ύβρις/ τίσις. Είναι κατά τη γνώμη σας δυνατή μια τέτοια ανάγνωση του κειμένου; Να αναπτύξετε τις σκέψεις σας σε μια παράγραφο 100-120 λέξεων.

Εναλλακτικά:

Παρά τον ειρωνικό χαρακτήρα της αφήγησης, στο διήγημα διαφαίνεται η ανθρωπιά των απλών νησιωτών, την ώρα του ναυαγίου. Πώς ερμηνεύετε τη στάση τους; Υπάρχουν σήμερα στη ζωή μας δείγματα παρόμοιας συμπεριφοράς; Να αναπτύξετε τις σκέψεις σας σε μια παράγραφο 100-120 λέξεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανθούλα Δανιήλ, *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα. 2000 σσ. 341-351.
2. Αλέξανδρος Κοτζιάς, *Μεταπολεμικοί Πεζογράφοι*, Κέδρος, Αθήνα, 1982, σσ. 59-68.
3. Παναγιώτης Μουλλάς, *Για τη Μεταπολεμική πεζογραφία*, Στιγμή, 1989
4. Ελπινίκη Νικολουδάκη-Σουρή, *Μεσολαβήσεις*, Επικαιρότητα, Αθήνα, 1990, σσ. 11-32.
5. Γ. Δ. Παγανός, «Νίκος Κάσδαγλης «Με την απάθεια του ανατόμου», *Αναζητήσεις στη σύγχρονη πεζογραφία*, εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 1984, σσ. 45-51.
6. Ε. Φρυδάκη, *Η θεωρία της λογοτεχνίας στην πράξη της διδασκαλίας*, εκδ. Κριτική, Αθήνα, 2003, σσ. 222-223.
7. *Η Μεταπολεμική Πεζογραφία*, τόμος Δ, εκδ. Σοκόλη, Αθήνα, 1988, σσ. 304-328
8. *Η Νεοελληνική Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο*, Εννιά εισηγήσεις στη ΣΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης, Κώδικας, Θεσσαλονίκη, 1989, σσ. 21-28
9. <http://users.sch.gr/papangel/sch/index.htm>